

Van: GSondersteuning
Verzonden: donderdag 15 december 2022 09:34
Aan: art 5 1-2e
Onderwerp: FW: Agendering D-memo damherten Hoeksche Waard GS 20 dec
Bijlagen: D-memo Advies beheer damherten Hoeksche Waard 15-12-2022.docx

Hoi art 5 1-2e

Hierbij een D-memo ter bespreking voor 20/12.

art 5 1-2e edan kt voor de snelle aanpassing!

Groet,

art 5 1-2e

Van: art 5 1-2e <art 5 1-2e@pzh.nl>
Verzonden: donderdag 15 december 2022 09:26
Aan: GSondersteuning <gsondersteuning@pzh.nl>
CC: art 5 1-2e

art 5 1-2e

Onderwerp: RE: Agendering D-memo damherten Hoeksche Waard GS 20 dec

Beste art 5 1-2e

Hierbij het juiste format.

Groet,

art 5 1-2e

Van: GSondersteuning <gsondersteuning@pzh.nl>
Verzonden: donderdag 15 december 2022 08:42
Aan: art 5 1-2e <art 5 1-2e@pzh.nl>
CC: art 5 1-2e

art 5 1-2e @pzh.nl>

Onderwerp: RE: Agendering D-memo damherten Hoeksche Waard GS 20 dec

Goedemorgen art 5 1-2e

Dank je wel. Ik zie dat je het oude format voor D-memo's hebt gebruikt. Zou je het nieuwe format, te vinden via Smart Documents, willen gebruiken? Daarbij graag rechts boven ook vermelden of het ter bespreking of ter kennisname is.

Alvast bedankt!

Groet,

art 5 1-2e

Van: [art 5 1-2e] <[redacted]@pzh.nl>

Verzonden: donderdag 15 december 2022 08:29

Aan: GSondersteuning <gsondersteuning@pzh.nl>

CC: [art 5 1-2e]

[art 5 1-2e] <[\[redacted\]@pzh.nl](mailto:[redacted]@pzh.nl)>

Onderwerp: RE: Agendering D-memo damherten Hoeksche Waard GS 20 dec

Beste [art 5 1-2e]

Bijgevoegd de d-memo en het akkoord van de verantwoordelijke gedeputeerde de heer Stolk.

Met vriendelijke groet,

[art 5 1-2e]

Van: GSondersteuning <gsondersteuning@pzh.nl>

Verzonden: dinsdag 13 december 2022 12:29

Aan: [art 5 1-2e] <[\[redacted\]@pzh.nl](mailto:[redacted]@pzh.nl)>

Onderwerp: RE: Agendering D-memo damherten Hoeksche Waard GS 20 dec

Da [art 5 1-2e]

Dank voor het doorgeven, staat genoteerd.

Deadline voor het aanleveren van de D-memo, inclusief akkoord van de portefeuillehouder, is aanstaande donderdag om 09:00 uur.

Succes!

Met vriendelijke groet,

[art 5 1-2e]

Bestuursadviseur Gedeputeerde Staten

Afdeling Bestuur | Bureau Beleidscoördinatie en Advies

M O [art 5 1-2e]

E [art 5 1-2e] <[\[redacted\]@pzh.nl](mailto:[redacted]@pzh.nl)>

www.zuid-holland.nl/contact

Elke dag beter. Zuid-Holland.

Meer weten over GS-besluiten? Kijk op <http://binnenplein.pzh.nl/groepen/besluitvorming/>

Van [art 5 1-2e](#) [pzh.nl](#)>

Verzonden: dinsdag 13 december 2022 12:24

Aan: GSondersteuning <gsondersteuning@pzh.nl>

Onderwerp: Agendering D-memo damherten Hoeksche Waard GS 20 dec

Beste collega,

Verzoek om voor de GS-vergadering van 20 december de D-memo verwilderde damherten Hoeksche Waard te agenderen (Meindert Stolk).

Het betreft een bespreekstuk.

Met vriendelijke groet,

[art 5 1-2e](#)

D-memo

Bespreekstuk

LID GS AAN COLLEGE

[art 5 1-2e](#)

Contact

[art 5 1-2e](#)

Datum

15 december 2022

Aan
Gedeputeerde Staten

Kopie aan

Onderwerp
Advies beheer damherten Hoeksche Waard

Dit memo bevat achtergrondinformatie over de te maken keuze over het beheer van de verwilderde damherten in de Hoeksche Waard. Het gaat hierbij grofweg om de volgende drie opties:

- 1) voorlopig niets doen en de populatie laten groeien;
- 2) instellen doelstand 40 dieren (consolideren huidige stand) of;
- 3) volledig wegnemen van de populatie (0-stand)

Aanleiding

Circa 20 jaar geleden zijn enkele damherten ontsnapt/losgelaten in de omgeving van Numansdorp in de Hoeksche Waard. Sindsdien groeit de populatie gestaag, tot ca. 40 exemplaren in 2020. Waarschijnlijk is er tussentijds 'vers bloed' in de populatie gekomen als gevolg van nieuwe ontsnappingen uit hertenkampjes in de omgeving. Ook is niet uitgesloten dat er gedurende die 20 jaar één of meer damhert(en) illegaal zijn gedood.

De verwilderde damherten in de omgeving van Numansdorp verblijven met name op gronden die particulier eigendom zijn en ingericht voor landbouwgebruik. Dit is een wezenlijk verschil met de damherten in de duinen en op de Veluwe waar damherten in natuurgebieden leven welke in eigendom of in beheer zijn van terrein beherende natuurorganisaties.

Op 16 december 2020 heeft Omgevingsdienst Haaglanden (ODH), in mandaat namens Gedeputeerde Staten, een opdracht ex artikel 3.18 Wnb verleend aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland om deze verwilderde populatie damherten in de Hoeksche Waard binnen 5 jaar geheel weg te nemen. Daarmee zou worden voorkomen dat de populatie te groot werd en de situatie uit de hand loopt i.r.t. verkeerveiligheid en schade aan gewassen. Tegen deze opdracht is door dierenrechtenorganisaties beroep aangetekend en een verzoek om voorlopige voorziening ingediend. Voordat de voorzieningenrechter de opdracht schorste zijn reeds 11 damherten gedood. De Rechtbank Den Haag heeft het besluit om de populatie te verwijderen, vernietigd en heeft aangegeven dat de provincie een nieuw besluit moet nemen.

Maatschappelijke aandacht

Januari 2021 is een petitie gestart door een inwoner van de Hoeksche Waard om te voorkomen dat de damherten in de Hoeksche Waard tot nul worden gereduceerd. De organisator van de petitie en zijn 'achterban' willen de damherten behouden in het gebied, omdat men ze mooi vindt en een verrijking voor de natuurbeleving in de Hoeksche Waard. De organisator van de petitie begrijpt wel dat de groep damherten niet ongelimiteerd kan doorgroeien en is voor beheer van de damhertenpopulatie. Mede naar aanleiding van de eerdergenoemde rechtszaak en de petitie is er ook media-aandacht geweest, o.a. door het programma Pointer dat er een rapportage over heeft gemaakt.

Motie gemeenteraad Hoeksche Waard

In de vergadering van 25 januari 2022 heeft de raad van de gemeente Hoeksche Waard een motie aangenomen met als strekking:

- Bij de provincie aan te dringen om af te zien van hoger beroep tegen de eerder genoemde uitspraak van de Rechtbank Den Haag en een nieuw besluit te nemen over de damhertenpopulatie in de Hoeksche Waard en deze te erkennen als wilde populatie, zodat een leefgebied, maatregelen voor populatiebeheer en een regeling voor schadevergoeding vastgesteld kunnen worden;
- Bij de provincie – gezien de overwegingen van de raad - aan te dringen op diervriendelijke alternatieven van populatiebeheer.

De gemeenteraad spreekt dus uit dat men liever de populatie damherten behoudt, waarbij er wel vanuit diverse fracties is benadrukt dat enige vorm van beheer nodig zal zijn.

Heroverweging

Gezien al het bovenstaande hebben Gedeputeerde Staten er niet voor gekozen om in hoger beroep te gaan. Tevens is aangegeven een nieuw besluit te willen nemen en daarbij alle belangen die in het gebied spelen opnieuw af te wegen.

Informatiebijeenkomst betrokken partijen

Op 2 juni 2022 is er een informatiebijeenkomst met de betrokken partijen op locatie georganiseerd. De informatiebijeenkomst was bedoeld om de diverse belanghebbenden te informeren en te luisteren naar hun wensen en ideeën. Ook zorgde de bijeenkomst ervoor dat de diverse belanghebbenden kennis konden nemen van elkaars standpunten. Tijdens de bijeenkomst heeft een damhertendeskundige een presentatie gegeven over ecologie en beheer van damherten. Bij de bijeenkomst waren o.a. gemeenteraadsleden, omwonenden, agrariërs en de initiatiefnemers van de petitie aanwezig. De dierenrechtenorganisatie was ook uitgenodigd maar was verhinderd. Voor de provincie had de bijeenkomst ook tot doel om enig inzicht te krijgen in de wensen van de lokale betrokkenen. Tijdens de bijeenkomst waren de aanwezigen het erover eens dat niks doen geen optie is en enkele personen/partijen spraken zich uit voor het beheer van de huidige omvang van de damherten populatie. Ook zijn er enkele betrokken partijen die

hebben aangegeven dat zij liever zien dat de verwilderde damherten tot nul worden gereduceerd. Mede omdat ze zich zorgen maken dat bij de keuze voor langjarig beheer de organisatoren van de petitie (team beheer damherten) bij elke activiteit m.b.t. de damherten van zich blijven laten horen. Deze partijen geven aan dat hun gevoel van veiligheid en privacy ernstig geschonden is door bemoeienis van enige leden van "team beheer damherten".

Adviesvraag aan damhertendeskundigen

Om tot een nieuw besluit te komen hebben wij een adviesvraag uitgezet bij twee damhertendeskundigen. In eerste instantie was de adviesvraag neergelegd bij de damhertendeskundige die ook heeft gesproken tijdens de informatiebijeenkomst, maar hij heeft vanwege gezondheidsredenen geen adviesrapport kunnen opleveren. Waardoor r vertraging is opgelopen in de advisering. Aan de deskundigen is gevraagd om te adviseren in de keuze om de populatie te verwijderen of te beheren in zijn huidige omvang.

Advies over het beheer

In het conceptrapport gaan de adviseurs o.a. in op de levenswijze van de damherten, de herkomst/historie van de damherten in de Hoeksche Waard, de verwachte populatieontwikkeling bij het niet-ingrijpen, de beheersscenario's met consequenties en het beheeradvies.

Herkomst/historie van de damherten in de HW

In 2021 heeft de Faunabeheereenheid Zuid-Holland, in het kader van de procedure bij de rechtbank, aan dhr. Groot Bruinderink (expert op het gebied van groot wild) de vraag voorgelegd hoe waarschijnlijk het is dat damherten vanuit de Veluwe, de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) of uit Zeeland de Hoeksche Waard hebben bereikt. Dhr. Groot Bruinderink heeft hierover diverse andere experts bevroegd, en evenals de schrijvers van het voorliggende rapport, gaan die er niet vanuit dat de subpopulatie in de Hoeksche Waard is ontstaan door verspreiding vanuit bestaande grote leefgebieden zoals de AWD of de Veluwe. *"De aanwezigheid van damwild in de Hoeksche Waard is veeleer het gevolg van ontsnappingen of uitzettingen uit parkjes in de omgeving"*, aldus de adviseurs.

Verder geven de adviseurs aan: *"In de circa 20 jaar dat de damherten nu in de Hoeksche Waard voorkomen heeft mogelijk vermenging plaats gevonden tussen de damherten in de Hoeksche Waard en andere, verwilderde en/of ontsnapte damherten in de nabije omgeving. Dit is mede het gevolg van de aanwezigheid van damhertenkampjes in die omgeving."*

Alle deskundigen zijn het er over eens dat het hier gaat om een verwilderde populatie damherten. Overigens zijn de huidige adviseurs wel van mening dat de discussie over wilde of verwilderde dieren na een periode van circa 20 jaar voor het beheeradvies niet meer relevant is.

Scenario's

Er zijn verschillende scenario's die kunnen worden gevolgd te weten: niets doen, het instellen van een doelstand en volledig wegnemen van de populatie. Hieronder worden de drie scenario's toegelicht.

Scenario 1: niets doen

De Hoeksche Waard is vanuit het damhert gezien een zeer gunstig en voedselrijk gebied, mede door het agrarisch gebruik. Het aanpassingsvermogen van de damherten, de grote groeisnelheid van de populatie en de beschikbaarheid van voedsel maken dat de damherten – zonder ingrijpen - tot in zeer hoge dichtheden voor kunnen komen in de Hoeksche Waard. Op basis van het beschikbare voedsel in het gebied en de voedselbehoefte van een damhert, wordt er door de deskundigen voorspeld dat bij geen beheer de populatie uiteindelijk zal bestaan uit meerdere duizenden dieren (dichtheden van ruim 6 dieren per hectare) in de Hoeksche Waard. Dat damherten deze dichtheden ook daadwerkelijk kunnen bereiken blijkt uit de dichtheden die zijn bereikt hebben in de vanuit het damhert gezien voedselarme Amsterdamse Waterleidingduinen met minimaal 3.000 damherten op 3.600 hectare (1 dier per hectare).

Bij deze hoge(re) dichtheden zal tevens migratie uit de populatie plaatsvinden waardoor verdere verspreiding van de damherten plaatsvindt. De negatieve effecten die de hiervoor genoemde populatieomvang met zich meebrengen op landbouw, verkeersveiligheid en biodiversiteit zijn inmiddels genoegzaam bekend en ook (maatschappelijk) ongewenst.

Tijdens de informatieavond met de betrokken partijen en vanuit de gemeenteraad was al te kennen gegeven dat niet ingrijpen niet wenselijk is gelet op de andere (maatschappelijke) belangen in het gebied.

Scenario 2: instellen doelstand 40 dieren (consolideren huidige stand)

Tijdens de informatiebijeenkomst is door een aantal individuen/partijen aangegeven dat men graag een doelstand van 30 à 40 dieren zou willen handhaven in de Hoeksche Waard. De motivatie hierbij is dat een aantal individuen/partijen de dieren graag ziet en de schade en overlast met deze populatieomvang vooralsnog acceptabel is. Op basis van deze lokale wens, een doelstand van 40 damherten, hebben de damhertendeskundigen een advies gegeven.

Bij een doelstand van 40 dieren zal jaarlijks (tot in lengte van jaren) een hoeveelheid dieren die gelijk is aan de netto aanwas (het aantal nieuwgeboren dieren) uit de populatie moeten worden verwijderd om de doelstand te behouden. Dit betekent dat er jaarlijks 9 tot 10 dieren uit de groep moeten worden geschoten om de huidige omvang te behouden. Bij dit beheer worden ook gezonde en jonge dieren uit de groep verwijderd.

Het beheren van de populatie tot/op 40 dieren leidt tot een populatie die op langere termijn niet levensvatbaar is. Omdat de bronpopulatie van de verwilderde damherten

bestaat uit een zeer klein aantal dieren is de verwachting dat op termijn inteelt een effect gaat hebben op de vitaliteit en daarmee op het welzijn van de damherten. Op termijn kan dat zich op allerlei niet voorspelbare manieren tonen. Er kunnen bijvoorbeeld genetische defecten, verlaagde reproductie en verlaagde overlevingskansen ontstaan. Effecten van inteelt kunnen volgens de deskundigen worden voorkomen door eenmaal per generatie 1 of 2 onverwante mannelijke dieren in de populatie te brengen of duurzame verbindingen met andere populaties tot stand te brengen.

De deskundigen geven aan dat er minimaal enkele honderden dieren nodig zijn om te kunnen spreken van een zelfstandige, gezonde en op lange termijn levensvatbare populatie.

Alternatieve methodes voor beheer.

In het rapport gaan de deskundigen in op alternatieven voor afschot als het gaat om populatiebeheer. Zij komen tot het oordeel dat afschot op dit moment (nog steeds) de meest effectieve methode is om de populatie te beheren. Dit is in lijn met eerdere bevindingen aangaande het beheer vanuit het faunabeheerplan voor de damhertenpopulatie in de Noord- en Zuid-Hollandse duingebieden.

Consequenties van de keuze voor het handhaven van een populatie van 40 damherten:

- Kleine kans op juridische procedures aangezien gehoor wordt gegeven aan de wens van de initiatiefnemers van de petitie (team beheer damherten).
- Kleine kans op onenigheid met de gemeente Hoeksche Waard, hoewel de onvermijdelijke keuze voor afschot niet strookt met de wens om 'diervriendelijk beheer'.
- De gezondheid van de populatie komt onder druk te staan als gevolg van inteelt. Om inteelt te voorkomen moeten elders onverwante damherten gevangen worden en uitgezet in de Hoeksche Waard. Het uitzetten van damherten is echter verboden en het verlenen van een ontheffing hiervoor ligt niet in lijn met het provinciale beleid. Daar komt bij dat het houden van damherten als (landbouw-)huisdier door de rijksoverheid verboden gaat worden. Per 2024 moet een uitsterfbeleid gaan gelden, zo heeft de minister aangegeven.
- Er moeten ieder jaar 9 a 10 dieren worden geschoten tot in lengte van jaren.
- De lasten en verantwoordelijkheden die de damherten met zich meebrengen zijn voor enkele particulieren. Het huidige benuttingsgebied van de damherten bevindt zich hoofdzakelijk op particuliere gronden. Het betreft geen natuur- of recreatiegebied.
- Met beheer zal bij elke activiteit m.b.t. de damherten team beheer damherten van zich blijven laten horen.
- Er moet een besluit worden genomen over de tegemoetkomingen in de schade. Daarbij zullen de agrariërs echter in beginsel gehouden zijn om maatregelen ter voorkoming of beperking van schade te treffen zoals opgenomen in onze provinciale beleidsregels. Dat betekent bijvoorbeeld dat de agrariërs kapitaalintensieve teelten dienen te beschermen met een deugdelijk raster.

- De kans op verkeersonveilige situaties blijft bestaan. Dit is enkel uit te sluiten door rondom de wegen rasters te plaatsen, hetgeen niet realistisch is.
- Jonge mannelijke dieren (spitsers) verlaten jaarlijks de groep en gaan zwerven. Hierdoor vindt verspreiding plaats en kunnen er nieuwe populaties ontstaan.
- De uitvoering van het beheer wordt op termijn niet eenvoudiger, omdat de damherten hun gedrag kunnen gaan aanpassen. Hierover moeten afspraken gemaakt worden met de wildbeheereenheid.
- Het schept een precedent voor andere verwilderde populaties.
- Het kiezen voor beheer betekent een breuk met de eerder ingezette lijn. Deze lijn (populatie geheel wegnemen) is bijvoorbeeld ook gekozen bij de populatie verwilderde damherten bij Nieuwkoop.

Scenario 3: volledig wegnemen van de populatie (0-stand)

De damhertenpopulatie in de Hoeksche Waard is rond het jaar 2000 ontstaan uit enkele ontsnapte/ losgelaten exemplaren. Daarover bestaat, ook lokaal, eigenlijk geen discussie. Het betreft hier dus geen populatie damherten welke van nature voorkomt in de Hoeksche Waard. Het volledig wegnemen van de populatie in de Hoeksche Waard ligt in lijn met een eerder genomen besluit over de populatie verwilderde damherten bij Nieuwkoop.

Op 1 januari 2024 treedt de "positief lijst" huis- en hobbydieren inwerking. Het damhert komt niet op deze lijst te staan en mag daarmee ook niet langer worden gehouden, ook niet voor de productie. Dat betekent dat mensen die tegen die tijd nog damherten hebben de dieren mogen houden tot ze overlijden. Vanaf 1 januari 2024 mogen damherten niet meer worden verhandeld en mag er niet meer mee worden gefokt. Met de inwerkingtreding van deze lijst en nog enkele jaren daarna is de kans aanwezig dat men van de gehouden damherten af wil en ze laten ontsnappen. Vanuit dit oogpunt is het goed om in de toekomst ook te kunnen acteren op verwilderde populaties.

De deskundigen geven aan dat het tot nul reduceren van de damherten op een aantal wijzen kan worden uitgevoerd. Daarbij is afschot steeds het middel, maar er kan voor een korte of meer langjarige aanpak worden gekozen.

Consequenties van de keuze voor het streven naar een 0-stand:

- Grotere kans op juridische procedures. (door dierenrechten organisaties of team beheer damherten)
- Afwijkend van motie gemeente Hoeksche Waard.
- Geen besluit nodig over tegemoetkomingen aan agrariërs voor geleden schade aan gewassen.
- Geen afschot nodig tot in lengte van jaren, met risico op elk jaar emoties als gevolg van afschot.
- Geen discussie over hekwerken en rasters i.r.t. verkeersveiligheid en het beperken voorkomen van schade aan gewassen
- Geen verwilderde damherten meer in de Hoeksche Waard en de kans op verspreiding.
- Geen verkeersonveilige situaties door damherten in de Hoeksche Waard.

- Geen schade aan gewassen door de damherten in de Hoeksche Waard.
- Er worden uiteindelijk veel minder damherten geschoten (nu enkele tientallen en anders elk jaar 9-10, tot in lengte van jaren).

Conclusie

De deskundigen hebben in hun adviesrapport uitgebreid de leefwijze van het damhert beschreven en geven aan dat het dier zich goed kan aanpassen, niet veeleisend is en binnen de Hoeksche waard tot een flinke populatie kan ontwikkelen van duizenden dieren mits er niet wordt ingegrepen. Eerder is besloten dat niet ingrijpen geen wenselijk scenario is ook vanuit de gemeente Hoeksche Waard wordt dit onderschreven.

De optie van het beheren van de populatie op een bepaald niveau (enkele tientallen herten) brengt enkele uitdagingen met zich mee én er zullen tot in lengte van jaren damherten gedood moeten worden. De deskundigen geven aan dat het mogelijk is om een doelstand van 40 dieren in te stellen echter is dit vanuit dierenwelzijn oogpunt wel discutabel. Met deze keuze wordt vooral gehoor gegeven aan de initiatiefnemers (team beheer damherten) en komt de provincie gedeeltelijk de gemeente Hoeksche Waard tegemoet.

Het volledig uit-faseren van de populatie voorkomt voornamelijk onnodig dierenleed gezien er op termijn veel minder dieren hoeven te worden gedood en risico's met betrekking tot bijvoorbeeld verkeersveiligheid kunnen worden uitgesloten.

De keuze die nu voorligt is of de provincie de huidige populatie van 40 verwilderde damherten wil handhaven en beheren (scenario 2) of de verwilderde damherten volledig wegnemen tot een 0-stand (scenario 3).

Op basis van de gemaakte keuze stelt Omgevingsdienst Haaglanden in mandaat een besluit op om de uitvoering mogelijk te maken. Dit besluit zal voor dat het definitief wordt gemaakt nog ter advies worden voorgelegd aan een ter zake juridisch deskundige.

